

STUDIJ SOCIJALNOG RADA U HRVATSKOJ: DOSADAŠNJI RAZVITAK I AKTUALNI PROBLEMI*

Vlado Puljiz

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada

Pregledni članak

UDK 36:378.6(497.5)

Primljeno: siječanj 1997.

Autor na početku definira socijalni rad. Potom govori o začetima obrazovanja socijalnih radnika u svijetu. Upozorava na proces tzv. akademizacije studija te promjene u koncepciji socijalnog rada. To pred socijalne radnike postavlja nove, složenije zadatke. U drugom dijelu članka govori o obrazovanju socijalnih radnika u Hrvatskoj. Pri tome izdvaja tri etape: viša škola, interfakultetski studij te studij unutar Pravnog fakulteta. Na kraju članka autor govori o aktualnim problemima i daljnjem razvitku studija socijalnog rada. U prvom redu upozorava na kadrovski problem, uz koji veže problem znanstvenog područja, postdiplomskog i doktorskog studija. S obzirom na složene zadatke koji danas stoje pred socijalnim radnicima, autor ocjenjuje da je za to presudna kvalitetna postdiplomska nastava.

Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 1983. godine djeluje četverogodišnji studij socijalnog rada na kojem se obrazuju diplomirani socijalni radnici. Budući da se radi o osebujnom studiju unutar Pravnog fakulteta, držimo da je u ovom prilogu korisno dati nešto više općih informacija o samom studiju socijalnog rada. U tom smislu navest ćemo definiciju socijalnog rada, ukazati na evoluciju obrazovanja socijalnih radnika u svijetu te obrazovanja socijalnih radnika u Hrvatskoj. U drugom dijelu iznijet ćemo osnovne podatke o sadašnjem studiju socijalnog rada na Pravnom fakultetu, njegovom sadržaju i strukturi te na probleme daljnjeg razvoja studija i obrazovanja socijalnih radnika u našoj zemlji.

1. DEFINICIJA SOCIJALNOG RADA

Socijalni rad primijenjeno je znanstveno područje usmjereno na proučavanje socijalnih procesa koji uzrokuju socijalne probleme te na razvijanje vještina potrebnih za djelotvorne intervencije kojima je cilj prevencija, ublažavanje ili iskorjenjivanje socijalnih problema. (Ronny, 1990.).

Radi boljeg razumijevanja sadržaja ovog područja korisno je citirati definiciju koju je za socijalni rad dalo Vijeće Europe, a koja glasi: "Socijalni je rad specifična profesionalna aktivnost kojoj je cilj da pridonosi boljoj uzajamnoj adaptaciji individua, obitelji, skupina

* Ovaj tekst priređen je za memorijalne publikacije Pravnog fakulteta u povodu 220. godišnjice njegova djelovanja. Publiciranje je odgođeno za kasnije, pa ga mi ovdje dajemo na uvid našim čitaocima. (Primjedba Uredništva)

i socijalne okoline u kojoj oni žive te razvijanju samopoštovanja i samoodgovornosti pojedinaca. U socijalnom radu treba se koristiti potencijalima individue i skupina te resursima zajednice". Da bi bili djelotvorni, socijalni radnici, dakle, moraju upoznati pojedinca kojim se bave, ali i socijalnu skupinu ili zajednicu u kojoj on živi i koje mu mogu pomoći u prevladavanju teškoća i socijalnoj integraciji.

Slične definicije nalazimo u drugim publikacijama i kod drugih autora koji se bave teorijom socijalnog rada.

Potrebno je naglasiti da danas područje socijalnog rada ne obuhvaća samo socijalnu skrb i rješavanje socijalnih problema, već ono u širem smislu podrazumijeva socijalne intervencije koje zahtijeva socijalna politika i socijalni razvoj.

U našem društvu potreba za socijalnim radom nakon stjecanja nezavisnosti osjetno se povećala iz dva osnovna razloga. S jedne strane velikosrpska agresija kojoj je bila izložena Hrvatska uzrokovala je velika ljudska stradanja, pa je mnogo ljudi dospjelo u tešku životnu situaciju u kojoj im treba pomoć. S druge strane prelazak iz socijalističkog sustava na tržišno gospodarstvo i pluralističko društvo uzrokovao je pojačanu socijalnu diferencijaciju, pa su se s tim u svezi pojavili mnogi socijalni problemi koje treba sustavno i stručno rješavati. Zbog svega toga socijalni su radnici u Hrvatskoj dobili veoma važnu ulogu u prevenciji i prevladavanju pojedinačnih i grupnih socijalnih problema i socijalnih devijacija.

2. RAZVOJ OBRAZOVANJA SOCIJALNIH RADNIKA U SVIJETU

Prvi programi obrazovanja socijalnih radnika u svijetu pojavili su se krajem prošlog stoljeća kada se u gradovima na Zapadu u širokom opsegu pojavila bijeda, siromaštvo te drugi socijalni problemi. U početku su obrazovanje za socijalni rad činili kraći tečajevi na kojima su se učila praktična znanja zasnovana na načelima primijenjene filantropije. Prvi sveučilišni program obrazovanja socijalnih radnika utemeljen je 1907. godine na Sveučilištu u Chicagu (Lloyd, 1987.).

Prvi svjetski rat donio je veliku socijalnu katastrofu, pa je razumljivo da su dvadesetih godina u mnogim europskim zemljama osnovane obrazovne institucije za socijalne radnike koje su trebale pomoći u prevladavanju socijalnih problema.

Godine 1928. pojavila se prva inicijativa za osnivanje Međunarodnog udruženja škola za socijalne radnike, koje je u početku okupilo 42 zemlje. Ta organizacija (skraćena joj je IASSW) i danas aktivno djeluje, a ima i svoje regionalne (kontinentalne) ogranke. U upravno tijelo te organizacije nedavno je izabrana i predstavnica našeg Centra (prof. dr. M. Ajduković). Skupština Europskog udruženja te organizacije (EASSW) održava se svake druge godine. Godine 1995. održana je u Lisabonu, a 1997. godine održat će se u Dublinu. Na tim skupštinama raspravlja se o velikim socijalnim temama današnjeg svijeta a i o unapređenju obrazovanja socijalnih radnika.

U svijetu postoji opsežna znanstvena literatura iz područja socijalnog rada. Također izlazi velik broj specijaliziranih časopisa koji se bave obrazovanjem za socijalni rad. Spomenimo tako *Journal of Education for Social Work*, *Issues in Social Work Education*, *Social Work Education: Development and Training for Social Care and Social Services*. Svraćamo pažnju na činjenicu da je 1973. godine IASSW izdalo vrlo zapaženu publikaciju *Svjetski vodič za obrazovanje iz socijalnog rada* u kojem su analizirani programi obrazovanja

socijalnih radnika u 65 zemalja sa svih kontinenata (Ajduković, 1994.). Postoji opsežna literatura te brojna periodična izdanja iz socijalne politike. Zbog krize "države blagostanja" (Welfare State) posljednjih se decenija u svijetu mnogo raspravlja o novim pristupima socijalnoj sigurnosti. Tome je bio posvećen Svjetski summit o socijalnom razvoju u Kopenhagenu prošle godine, koji je usvojio značajan dokument o borbi protiv siromaštva, nezaposlenosti i isključenosti.

Treba upozoriti da se u proteklom razdoblju u svijetu znatno promijenila koncepcija obrazovanja socijalnih radnika. Te su promjene u svezi s promjenama u karakteru socijalne države, koja je u posljednjih 100 godina prošla put od rezidualnog preko industrijskog do institucionalnog modela.

Kako smo već spomenuli, u početku se obrazovanje socijalnih radnika odvijalo putem kraćih obrazovnih programa, uglavnom praktične filantropske orijentacije. Značajnu ulogu u tom obrazovanju imala je crkva. Osnovno je težište socijalnog rada bilo na neposrednom rješavanju socijalnih problema. Međutim, s vremenom težište se socijalnog rada premjestilo na saznanje uzroka socijalnih problema te na njihovu prevenciju. "Upravo ta orijentacija u teoriji socijalnog rada na saznavanje uzročno-posljedičnih veza među pojavama, koja je inače obilježje znanstvenih saznanja kao takvih, bila je snažan poticaj za razvoj istraživanja i osnivanje postdiplomskih programa iz socijalnog rada" (Ajduković, 1994.).

Tendencija uključivanja obrazovanja socijalnih radnika u sveučilište prisutna je u Europi od sedamdesetih godina. Doduše, zadržao se značajan broj visokih škola socijalnog rada, ali trend akademizacije obrazovanja za socijalni rad i danas je na djelu (Kendall, 1978.). Za nas je poučno da postsocijalističke zemlje Srednje Europe, kao što su Poljska, Češka, Slovačka i Mađarska, u kojima je u vrijeme socijalizma obrazovanje socijalnih radnika bilo rudimentarno razvijeno, danas za njih organiziraju i izvode četverogodišnje fakultetsko obrazovanje a razvijaju i magistarske programe za njihovo obrazovanje. Isto se može reći i za Sloveniju, koja je odnedavno uključena u europski program postdiplomskih studija iz socijalne politike.

O promjenama u orijentaciji u obrazovanju socijalnih radnika svjedoči i posljednja konferencija Europske asocijacije visokoškolskih institucija socijalnog rada (EASSW) koja je početkom svibnja 1995. godine održana u Lisabonu. Toj je konferenciji prisustvovao i prof. dr. Vlado Puljiz, predstojnik Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na toj konferenciji, održanoj pod nazivom "Ljudska prava i obrazovanje za socijalne službe", kritički je ocijenjen asistencijalno - karitativni pristup u socijalnom radu koji je prevladavao posljednjih desetljeća. Istodobno je naglašena potreba da se profesija socijalnog radnika afirmira upravo premještajući svoje težište prema ljudskim pravima kao novom velikom sadržaju socijalne intervencije. Kao što piše u temeljnom dokumentu te konferencije, zadatak bi reformiranog obrazovanja socijalnih radnika bio da " ... promovira emancipaciju individua i skupina opskrbljujući ih sredstvima koja im omogućavaju da povećaju svoju moć utjecaja na modele institucionalne intervencije, a naročito radi njihove bolje prilagodbe na konkretne potrebe i stvarnost u kojima žive" (EASSW, 1985.). Druga generacija prava (ekonomska, socijalna i kulturna), koja slijedi nakon prve generacije građanskih i političkih prava, proizašla je iz saznanja da moderno društvo nema samo obvezu štiti individualne slobode, nego da to društvo građanima mora staviti na raspolaganje određena dobra i usluge, kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost, pomoć u nevolji. Većina tih prava proizlazi iz građanskog statusa

(citizenship) odnosno pripadanja određenoj društvenoj zajednici. Socijalni su radnici pozvani da sudjeluju u realizaciji ove druge generacije prava. Oni isto tako moraju razvijati "kulturu ljudskih prava", koja je još uvijek veoma deficitarna u mnogim društvima (Puljiz, 1995.).

3. OBRAZOVANJE SOCIJALNIH RADNIKA U HRVATSKOJ*

Može se govoriti o tri razdoblja u razvoju obrazovanja socijalnih radnika u Hrvatskoj.

Prvo razdoblje započinje utemeljenjem Više stručne škole za socijalne radnike u Zagrebu 1952. godine. Kasnije se iz njenog naziva izbacuje riječ "stručna" pa se naziva Viša škola za socijalne radnike.

Drugo razdoblje nastaje utemeljenjem Interfakultetskog studija socijalnog rada na Sveučilištu u Zagrebu četverogodišnjeg trajanja odnosno visoke razine obrazovanja. Paralelno s tim studijem djeluje i Viša škola za socijalne radnike.

Treće razdoblje počinje 1983. godine. Tada je, naime, prestala s radom Viša škola za socijalne radnike, a ukinut je i Interfakultetski studij socijalnog rada. Umjesto toga ustanovljen je četverogodišnji program edukacije socijalnih radnika na Odjelu za socijalni rad Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (kasnije Studijski centar socijalnog rada).

3.1. VIŠA ŠKOLA ZA SOCIJALNE RADNIKE

Mada je u bivšoj socijalističkoj Jugoslaviji prevladavalo pogrešno uvjerenje da će se socijalni problemi automatski rješavati uporedo s očekivanim gospodarskim razvojem, planskim gospodarenjem i razvijanjem socijalističkih društvenih odnosa, stvarna situacija u društvu bila je posve drukčija. Već je pedesetih godina postalo jasno da se socijalni problemi znatnog broja stanovnika neće moći rješavati u okviru koncepta tzv. socijalnog automatizma, pa se javljaju inicijative za praktičnom revizijom takvog pristupa. Na tom tragu pojavilo se shvaćanje o potrebi izgradnje sustava socijalne politike i socijalne zaštite. Tako se, suprotno vladajućim ideološkim stajalištima o harmoničnom razvoju društva, nametnula potreba praktičnog rješavanja socijalnih problema, odnosno preventivnog djelovanja na uzroke negativnih socijalnih pojava. U takvom kontekstu javila se potreba edukacije kadrova koji bi se kompetentno bavili socijalnim problemima i fenomenima socijalne patologije u društvu, dakle socijalnih radnika.

Nakon obavljenih priprema, definiranja nastavnog plana i programa, u čemu je pomogao i jedan ekspert OUN, krajem 1952. godine Vlada je donijela Uredbu o osnivanju Više stručne škole za socijalne radnike u Zagrebu (NN,54/1952.).

Prvi studenti upisani su početkom 1953. godine, a bilo ih je 35.

Značajnije promjene u radu Škole desile su se 1957. g. kada je Sabor donio Zakon o Višoj školi za socijalne radnike u Zagrebu (NN,39/1957.).

* U oblikovanju teksta o razvoju obrazovanja socijalnih radnika u Hrvatskoj, surađivao je prof. dr. Dušan Milinković.

Nakon uvođenja izvanrednog studija ukupan broj upisanih studenata osjetno je porastao. Studij je uspješno završavalo između 35 i 40% studenata. Zanimljivo je da broj nezaposlenih socijalnih radnika, osobito izvan Zagreba, nikad nije bio velik, dok se u nekim područjima zemlje osjećao njihov manjak. Pored studenata s područja Hrvatske znatan broj dolazio je iz zapadne Bosne i Hercegovine. Kasnije su na četverogodišnji studij dolazili i studenti iz Slovenije. U nekoliko generacija upisano je dosta studenata s Kosova. Zanimljivo je da su ovdje studirali socijalni savjetodavci iz Savezne Republike Njemačke. Oni su željeli studirati socijalni rad u Zagrebu jer su se bavili problemima naših građana koji su radili u toj zemlji.

Nastavni plan i program Više škole u međuvremenu se dosta mijenjao. No u njemu je stalno bio prisutan visok stupanj interdiscipliniranosti. Naime, stručne predmete predavali su nastavnici zaposleni na samoj Školi, dok su predmete temeljnih znanstvenih disciplina, kao i neke stručne predmete, predavali nastavnici s drugih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Milinković, 1977.).

3.2. SVEUČILIŠNI INTERFAKULTETSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Dvogodišnje obrazovanje socijalnih radnika s vremenom se pokazalo nedostatnim za rad u posebnim uvjetima, a naročito u timovima sa stručnjacima drugih profila koji su imali fakultetsko obrazovanje. Zato je krajem šezdesetih godina pokrenuta inicijativa za podizanje obrazovanja socijalnih radnika na fakultetsku razinu. Naime, studij socijalnog rada htjelo se ojačati u teorijskom i metodološkom smislu. To je ujedno obvezivalo nastavnike na praćenje svjetskih iskustava u edukaciji socijalnih radnika, ozbiljan rad na utemeljenju i razvoju teorije i metodologije socijalnog rada te istovremeno zadržavanje visokog stupnja interdisciplinarnosti u obrazovanju socijalnih radnika. To je bilo moguće ostvariti jedino u četverogodišnjem studiju koji je otvorao dovoljno prostora za povećan fond sati stručnih programskih osnova. Istodobno je studente trebalo educirati iz osnova srodnih znanstvenih disciplina koje se bave problemima društva važnim za socijalne radnike. Ponajprije se radilo o disciplinama s područja sociologije, pedagogije, psihologije, ekonomije, prava, socijalne medicine i defektologije.

Nakon anketnih ispitivanja zaposlenih u području socijalne zaštite te ocjena Republičkog zavoda za socijalni rad Znanstveno-nastavno vijeće Sveučilišta u Zagrebu 28. lipnja 1971. g. donijelo je odluku o osnivanju Interfakultetskog studija socijalnog rada. Kao matični fakultet tog studija određen je Pravni fakultet. Pored Pravnog fakulteta u izvođenju nastave sudjelovali su Filozofski fakultet, Medicinski fakultet, Fakultet ekonomskih znanosti te Fakultet za defektologiju. Nastava iz najužeg područja teorijskih i metodoloških osnova socijalnog rada kao i organizacija i provođenje praktičnih vježbi povjereni su Katedri za socijalni rad i gerontologiju koja je bila ustanovljena na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Od samog početka otvorena je mogućnost izvanrednog studiranja, što znači da su socijalni radnici s višom spremom mogli upisivati treću godinu odnosno peti semestar.

Prva generacija studenata upisana je 1972/73. školske godine, a u njoj je bilo 45 redovitih i 38 izvanrednih studenata.

U narednih 10 godina bilo je promjena u organizaciji Studija, kao i u nazivu diplomiranih studenata, o kojima ovdje neće biti riječi.

3.3. *STUDIJ SOCIJALNOG RADA NA PRAVNOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU*

Odlukama Savjeta i Znanstveno-nastavnog vijeća Sveučilišta u Zagrebu Interfakultetski studij te Viša škola za socijalne radnike prestali su s radom 28. veljače 1983. godine. Istim je odlukama te sporazumom između nekoliko fakulteta program obrazovanja socijalnih radnika povjeren Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Jedinica za obrazovanje socijalnih radnika na Pravnom fakultetu prvotno se zvala Odjel za socijalni rad. Godine 1992. usvojen je današnji naziv "Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta". Ta promjena naziva odraz je promjena u Studiju, prije svega razvoja znanstvenih istraživanja socijalnog rada i srodnih područja.

Od školske godine 1993/94. socijalni radnici obrazuju se u Studijskom centru po novom programu. Osnovno obilježje novog obrazovnog programa jest daljnja akademizacija Studija. Ona se prije svega očituje u jačanju teoretskih i metodoloških osnova socijalnog rada, snaženju skupine predmeta vezanih uz socijalnu politiku, unapređenju temeljnih kolegija socijalnog rada i uvođenju brojnih izbornih kolegija.

Ovdje je potrebno upozoriti na to da se na Studijskom centru socijalnog rada kao komponenta obrazovanja socijalnih radnika, ali i kao istraživačko područje, razvila socijalna politika. Naime, socijalna se politika u drugim zemljama izučava i na drugim fakultetima društvenih znanosti, dok je u Hrvatskoj locirana upravo na Studijskom centru socijalnog rada. To daje dodatno značenje tom studiju u sveučilišnom obrazovnom i znanstvenoistraživačkom korpusu.

Radi potpunijeg uvida u sadržaj studija socijalnog rada dajemo pregled kolegija po godinama na osnovi sadašnjeg nastavnog programa.

Prva godina:

Sociologija, Osnove socijalne politike, Teorija socijalnog rada, Osnove psihologije, Statistika, Strani jezik (I), Politička ekonomija, Ekonomska politika, Uvod u pravo, Mentorski rad i stručni obilasci (Terenska praksa I).

Druga godina:

Osnove opće i socijalne pedagogije, Socijalni rad s pojedincem, Socijalna psihologija, Socijalni rad s obitelji, Metodologija istraživanja u socijalnom radu, Obiteljsko pravo s osnovama građanskog procesnog prava, Demografija, Marginalne grupe, Socijalna medicina, Strani jezik (II), Terenska praksa (II).

Treća godina:

Socijalni rad s grupom, Socijalna gerontologija, Socijalna psihijatrija, Radno i socijalno pravo, Kriminologija i socijalna patologija, Socijalni rad s ovisnicima, Osnove upravnog prava, Organizacija uprave i socijalnih službi, Obiteljska terapija, Terenska praksa (III). Izborni su predmeti: Sustavi socijalne politike u svijetu, Socijalizacija zlostavljane i zanemarivane djece, Nenasilno rješavanje sukoba, socijalni rad u kriznim situacijama i psihosocijalni aspekti čovjekova okoliša.

Četvrta godina:

Socijalni rad u organiziranju zajednice, Delinkvencija i socijalni rad, Socijalni rad s invalidima, Socijalno planiranje, Socijalna politika Hrvatske, Školski socijalni rad,

Socijalni rad u poduzeću i Terenska praksa (IV). Izborni su predmeti: Metode supervizije, Socijalni rad u zdravstvu, Socijalni rad u poduzeću i Socijalni rad u penalnim institucijama. (Obrazovni program: diplomirani socijalni radnik, 1994.)

Kao što se vidi iz ovog pregleda, u programu dominira skupina predmeta iz socijalnog rada i socijalne politike. Po važnosti je slijedi grupa pravnih predmeta. Nadalje, zastupljeni su psihologija, psihijatrija, sociologija i drugi predmeti nužni za obrazovanje socijalnih radnika.

U školskoj godini 1996/97. u prvu je godinu upisano 160 studenata. Ukupno ih studira oko 700, a godišnje diplomira 60-80 socijalnih radnika. Donedavno je nakon druge godine bio otvoren izvanredni studij za diplomirane na Višoj školi za socijalne radnike.

Na Studijskom centru socijalnog rada zaposleno je 18 nastavnika, od čega je 7 doktora znanosti, 6 magistara, jedan viši predavač, jedan mladi asistent i dva znanstvena novak-postdiplomanta. Pored njih još su tri pripravnika zaposlena posredstvom Zavoda za zapošljavanje. Navodimo poimenično znanstveno-nastavno osoblje Centra u lipnju 1996. godine: dr. Vlado Puljiz, redoviti profesor, Marina Ajduković, izvanredni profesor, dr. Dušan Milinković, izvanredni profesor, dr. dr. Josip Janković, docent, dr. Aleksandar Halimi, docent, dr. Gojko Bežovan, docent, dr. Mladen Knežević, viši asistent, Ivan Magdalenić, viši predavač, mr. Jagoda Rubčić, asistent, mr. Maja Sabol-Pleše, asistent, asistent, mr. Siniša Zrinščak, asistent, mr. Nino Žganec, asistent, mr. Nina Pečnik, asistent, mr. Kristina Urbanc-Čiček, asistent, Ana Štambuk, mladi asistent, Branka Sladović, znanstveni novak, Sadika Hasanagić, znanstveni novak, Zdravka Leutar, pripravnik, Marijana Majdak, pripravnik, i Ivo Vidojević, pripravnik. Predstojnik Centra je dr. Vlado Puljiz.

Skupina od 15 nastavnika angažirana je s pravnog i upravnog studija Pravnog fakulteta. U nastavi također sudjeluje nekoliko nastavnika s drugih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Medicinski fakultet, Filozofski fakultet, Fakultet za defektologiju).

Nastavnici Centra sada rade na tri znanstvenoistraživačka projekta, od kojih je najveći "Socijalna politika i socijalni rad u novim društvenim uvjetima". Od 1997. godine vjerojatno će svi raditi na jednom znanstvenoistraživačkom projektu.

Značajna je izdavačka djelatnost Centra. Od stalnih publikacija treba spomenuti časopis *Revija za socijalnu politiku*, tromjesečnik koji izlazi od početka 1994. godine. Također treba istaknuti godišnju publikaciju *Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada*, koji, evo, izlazi treću godinu.

Studijski centar socijalnog rada ima brojne međunarodne komunikacije i suradnju, prije svega s pojedincima i institucijama u Njemačkoj, Velikoj Britaniji i SAD. Nastavnici Centra aktivno djeluju u međunarodnim stručnim i znanstvenim organizacijama iz područja socijalnog rada i socijalne politike.

Treba reći da su nastavnici i studenti Studijskog centra socijalnog rada aktivno angažirani u brojnim organizacijama i programima psihosocijalne pomoći žrtvama rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U obrazovanju socijalnih radnika tijekom rata i u poratnim godinama snažno je bila prisutna ta nova dimenzija socijalnog rada - pružanje pomoći u izvanrednim socijalnim prilikama.

4. PROBLEMI DALJNJEG RAZVITKA STUDIJA SOCIJALNOG RADA

Pojednostavljeno rečeno, moglo bi se govoriti o dvije vrste problema s kojima se suočava Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta.

Prva vrsta problema materijalne je prirode i odnosi se na dotrajalost zgrade, instalacija i opreme studija. Naročito je ružnjak fasada zgrade, vlaga se nastanila u prizemlju, a instalacije su stare i često ih treba popravljati. Velike teškoće čini i nedostatna tehnička oprema studija, mada je stanje sada mnogo bolje nego prije nekoliko godina. Treba imati u vidu da je u nastavi socijalnog rada potreban rad u manjim skupinama studenata i da je pri tome potrebno imati nužne aparate, koji sada Centru nedostaju.

Druga vrsta problema tiče se samog znanstvenog i stručnog razvitka i perspektiva studija socijalnog rada. Tu prije svega mislimo na promociju postojećih nastavnika i regrutiranje mladog nastavnog i znanstvenog kadra. Naime, jedan broj nastavnika koji predaju kolegije s područja socijalnog rada suočava se s teškoćama izbora u znanstveno-nastavna zvanja jednostavno zato što srodni fakulteti uglavnom odbijaju nadležnost za njihov izbor, a na Sveučilištu nije pronađena formula kojom bi se pitanje njihova izbora riješilo. Paradoksalno je da upravo nastavnici koji su studirali socijalni rad ili doktorirali (izvan Hrvatske) na tom području danas imaju problema pri izboru u viša zvanja. Prema našem mišljenju najbolje bi rješenje bilo priznavanje znanstvenog područja socijalnog rada ili pak formiranje interdiscipliniranog sveučilišnog povjerenstva koje bi, makar u prijelaznom razdoblju, obavljalo takve izbore u znanstveno-nastavna zvanja.

Vrlo nepovoljne posljedice na razvitak studija socijalnog rada ima nepostojanje postdiplomskog studija socijalnog rada i nemogućnosti izrade doktorata iz tog područja. To onemogućava formiranje znanstvenog i nastavnog podmlatka i generira stalnu kadrovsku krizu i konceptijske devijacije u studiju. Asistenti, znanstveni novaci i pripravnici iz područja socijalnog rada pohađaju s gledišta svojeg znanstvenog i nastavnog rada neadekvatne postdiplomске studije na Sveučilištu u Zagrebu, uglavnom iz socijalne psihijatrije i defektologije. Primjera radi, jedan asistent nedavno je otišao na doktorski studij na Novi Zeland, a neki pripravnici pokušavaju pohađati postdiplomске studije u inozemstvu. Nevjerojatna je činjenica da Hrvatska nema postdiplomski studij socijalnog rada, a da ga ima, na primjer, Bosna i Hercegovina.

Prema našem mišljenju, rješenje regrutiranja znanstvenog kadra treba tražiti u hitnom otvaranju dvaju postdiplomskih studija, i to iz socijalne politike (u suradnji s Katedrom radnog i socijalnog prava Pravnog fakulteta) i iz socijalnog rada kao samostalnog studija. To bi bio presudan korak u formiranju novih znanstvenika i stručnjaka nužnih za razvoj područja socijalnog rada i socijalne politike. Brojni složeni i odgovorni zadaci (npr. evaluacija ostvarivanja socijalnog programa i drugih socijalnih intervencija, priprema, formuliranje i izvođenje konceptualnih promjena u sustavu socijalne sigurnosti, rad u nevladinim humanitarnim organizacijama, revizija u socijalnom radu i sl.) zahtijevaju upravo tako obrazovane stručnjake.

Nema sumnje da su potrebe hrvatskog društva za poboljšanjem obrazovanja socijalnih radnika te stvaranjem kvalitetnog znanstveno-stručnog kadra na ovom području danas veoma izražene. Uz navedena institucionalna rješenja Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta danas je spreman ostvariti tu odgovornu zadaću.

LITERATURA:

1. Ajduković, M. (1994) Obrazovanje socijalnih radnika u Hrvatskoj i svijetu. **Revija za socijalnu politiku**, 1 (4), 339-346.
2. IASSW (1995) **Les droits de l'homme et l'éducation pour les services sociales**. Dokumenti konferencije u Lisabonu, 30. 4. - 2. 5. 1995.
3. IASSW (1973) **World guide to social work education**. New York.
4. Kendall, K.A. (1978) **Reflections social work education**. New York: IASSW.
5. Lloyd, G.A. (1988) Social work education. U: **Encyclopedia of social work**. Washington: National Assotiation of Social Workers.
6. Milinković, D. (1977) **Monografija - 25 godina rada Više škole za socijalne radnike**. Zagreb: Liber.
7. **Obrazovni program: diplomirani socijalni radnik** (1994) Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
8. Puljiz, V. (1995) Ljudska prava i obrazovanje za socijalne službe. **Revija za socijalnu politiku**, 2 (2), 181-182.
9. Ronnby, A. (1990) Teaching Social Work. **Social Work Education**, 9 (3), 44-59.

*Summary**STUDIES OF SOCIAL WORK IN CROATIA: FORMER AND ACTUAL PROBLEMS**Vlado Puljiz*

The author begins by defining social work. Then he discusses the beginnings of social workers' education throughout the world. The attention is drawn to the process of so called academization of the studies and changes in conception of social work. It puts social workers in front of new, more complex tasks. In the second part of the article the education of social workers in Croatia is discussed. Three stages are separated: the high school, the inter faculty study and the study within the Faculty of Law. In the final part of the article the actual problems and the future development of the social work studies are discussed. The author emphasizes the problem of staff, to which is related the problem of scientific field, postgraduate and doctoral studies. With regard to complex tasks which social workers currently face, the author estimates a high quality postgraduate education to be of a decisive significance.